

BUXGALTERIYA SOHASINI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

U.A.Shirinov – SamISI, PhD.

D.Hamidov – SamISI, magistr

Annotatsiya: Maqolada buxgalteriya hisobi soxasining bugungi xolati hamda hozirda bu soxaning rivojlanish tendensiyalari haqida muloxazalar qilingan.

Kalit soʻzlar: buxgalteriya hisobi, buxgalteriya xizmatlari, audit, autsorsing, iqtisodiyot, auditorlik tekshiruvlari, hisobot.

Аннотация: В статье рассматривается современное состояние бухгалтерской сферы и современные тенденции развития этой сферы.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, бухгалтерские услуги, аудит, аутсорсинг, экономика, аудиты, отчет.

Abstract: The article discusses the current state of the accounting field and current trends in the development of this field.

Keywords: accounting, accounting services, audit, outsourcing, economy, audits, report.

Bugungi jadal rivojlanayotgan iqtisodiy munosabatlar sharoitida erkin bozor munosabatlarning qonuniy va asosli tashkil etilishida audit xizmatining oʻrni beqiyos. Auditorlik xizmatining eng muhim vazifalari, xoʻjalik yurituvchi subektlarda buxgalteriya hisobot maʼlumotlarining ishonchliligi, birinchi navbatda, buxgalteriya balansi, moliyaviy natijalar toʻgʻrisidagi hisobot, shuningdek, boshqa hisobotlarning ishonchliligi va unda keltirilgan maʼlumotlarning haqqoniyligini tasdiqlash orqali auditorlik tekshiruvi oʻtkazilayotgan subyektlar faoliyatini qonuniy tashkil etishga koʻmaklashadi. Ushbu vazifalarni amalga oshirishda korxonalarda auditorlik tekshiruvini oʻtkazishda uni tashkil qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mamlakatimizga xorijiy investorlarni jalb qilishning bir omili sifatida barqaror, ishonchli va jahon tan olgan auditorlik tashkilotlarini vujudga kelishidir. Xorijiy investorlar tan olingan auditorlik tashkilotlarining xulosalariga qarab oʻz investisiyalarini joylashtiradi. Shu sabadan ham auditorlik faoliyati kun sayin rivoj topib bormoqa.

Oʻzbekiston Respublikasining “Buxgalteriya hisobi toʻgʻrisida”gi Qonunning 11 moddasida xoʻjalik yurituvchi subyektlar tomonidan buxgalteriya hisobi va hisobotini tashkil etish tartibi belgilab qoʻyilgan. Qonunga asosan buxgalteriya hisobi va hisobotini tashkil etish buxgalteriya hisobi subyektining rahbari amalga oshirishi belgilab qoʻyilgan. Korxonalar buxgalteriya hisobini quyidagi shakllar orqali tashkil etishi mumkin.

Buxgalteriya hisobi toʻgʻrisidagi qonunda Buxgalteriya hisobini yuritishni ixtisoslashtirilgan tashkilotga (auditorlik tashkilotlari, soliq maslahatchilari tashkilotlari va ustavida buxgalteriya hisobini yuritish boʻyicha xizmat koʻrsatish nazarda tutilgan boshqa tashkilotlar) shartnoma asosida yuklash hozirgi kunda autsorsing xizmatlarini yaratilishiga asos yaratdi.

Buxgalteriya hisobi xizmatining rahbari boshchiligida buxgalteriya hisobi xizmatini tashkil etish yoki shartnoma asosida jalb qilingan buxgalter xizmatidan foydalanish

Buxgalteriya hisobini yuritishni ixtisoslashtirilgan tashkilotga (auditorlik tashkilotlari, soliq maslahatchilari tashkilotlari va ustavida buxgalteriya hisobini yuritish bo'yicha xizmat ko'rsatish nazarda tutilgan boshqa tashkilotlar) shartnoma asosida yuklash

Buxgalteriya hisobini mustaqil yuritish

1-rasm. Buxgalteriya hisobini yuritish shakllari.¹

Autsorsing inglizcha so'z bo'lib, "out" "tashqarida", "sourcing" esa "manba" ma'nosini anglatib, ikki xil yo'nalish bog'lanishini bildiradi. Ya'ni biror korxonaga ma'lum bir funksional jarayonni boshqa tashkilotlarga "oshirish"ini nazarda tutadi. Sodda qilib aytganda, autsorsing tashqi resurslar, jumladan, intellektual mulk, ishchi kuchi, ishlab chiqarish vositalari hamda texnika-texnologiyalardan samarali foydalanish, deganidir. Masalan, buxgalteriya, personalni tanlash va joylashtirish, texnik xizmat ko'rsatish kabi korxonaning asosiy sohasidan uzoq bo'lgan funksiyalarni shunga -ixtisoslashtirilgan kompaniyaga berish mumkin.

Autsorsing buxgalteriya esa masofadan turib malakali soha mutaxassislari tomonidan olib boriladigan buxgalteriyadir. Autsorsing buxgalteriya yollanma buxgalteriyadan farqli ravishda, buxgalteriyani qisman yoki vaqtinchalik topshirish emas, uzoq muddatga shartnoma asosida hamkorlik qilishni ko'zda tutadi. Autsorsing buxgalteriya xizmatini ko'rsatuvchilar autsorserlar hisoblanadi. Hozirgi vaqtda xorijda shtatdagi xodimlarni ta'minlashdan ko'ra autsorsing xizmatlaridan va ayniqsa, autsorsing buxgalteriya xizmatlaridan keng foydalanilmoqda. Masalan, Belarusda - 30%, Yevropada - 86%, AQShda - 92%, eng yuqori ko'rsatkich esa - Isroilda bo'lib, 96% ni tashkil etadi.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra buxgalteriya xizmatlarini ko'rsatuvchi subyektlar 2021 yilda 2018 yilga nisbatan 163%ga oshgan, ya'ni 923 tadan 1512 taga yetgan.

1-jadval

Mamlakatimizdagi buxgalteriya xizmatlarini ko'rsatuvchi subyektlar soni

Hududlar	2018 yil	2019 yil	2020 yil	2021 yil yanvar-noyabr
----------	----------	----------	----------	------------------------

¹ <https://lex.uz/acts/2931253>, Ўзбекистон Республикасининг "Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида"ги Қонуни. 2016 йил 13 апрель, № ЎРҚ-404. 11-модда.

O'zbekiston Respublikasi	923	1093	1297	1512
Qoraqalpog'iston Respublikasi	51	59	65	70
Andijon viloyati	59	62	73	86
Buxoro viloyati	93	92	100	98
Jizzax viloyati	32	37	44	50
Qashqadaryo viloyati	27	25	34	45
Navoiy viloyati	20	33	28	35
Namangan viloyati	36	42	48	51
Samarqand viloyati	42	59	78	119
Surxondaryo viloyati	27	28	33	38
Sirdaryo viloyati	25	28	29	22
Toshkent viloyati	98	116	133	142
Farg'ona viloyati	65	71	77	85
Xorazm viloyati	30	35	53	55
Toshkent shahri	318	406	502	616

Jadval ma'lumotidan ko'rinib turibdiki viloyatimizda 2018 yilda buxgalteriya xizmatlarini ko'rsatuvchi subyektlar soni 42 tani tashkil etgan bo'lsa 2021 yilga kelib bu ko'rsatkich 119 tani tashkil etmoqda, ya'ni qaryib 3 barobar oshgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ўзбекистон Республикасининг “Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида”ги Қонуни. 2016 йил 13 апрель, № ЎРҚ-404.
2. Уразов К.Б. Бошқа тармоқларда бухгалтерия ҳисобининг хусусиятлари. Дарслик. Қайта ишланган ва тўлдирилган 2-нашр.- Т.: «Фан ва технология», 2019. – 540 б.
3. International Accounting Standard 16 Property, Plant and Equipment. EC staff consolidated version as of 16 September 2009.
4. Эгамбердиева С.Р. Молиявий ва бошқарув ҳисоби. Ўқув қўлланма. – Т.: Фан ва технология, 2019.
5. Bank-moliya К. АА Karimov, АК Ibragimov, НК Rizayev, NM Imamova– Buxgalteriya hisobi: xalqaro moliyaviy hisobot standartlari/Darslik– Т.:«MOLIYA», 2020–310 б.